

KADIN MAHKUMLARIN YAŞADIĞI ZORLUKLAR

CHALLENGES OF WOMEN PRISONERS EXPERIENCES

Arş. Gör. Dr. Çiğdem BİLGE (corresponding author)

Muğla Sıtkı Koçman Üniveristesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Doğum ve Kadın Sağlığı Hemşireliği
AD, cigdemaydinbilge@gmail.com Muğla/Türkiye

Arş. Gör. Aytuğ TÜRK

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları
Hemşireliği AD, aytugturk@mu.edu.tr, Muğla/Türkiye

Prof. Dr. Nevin AKDOLUN BALKAYA

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Doğum ve Kadın Sağlığı Hemşireliği
AD, Muğla/Türkiye

Doç. Dr. Nezihe BULUT UĞURLU

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları
Hemşireliği AD, nugurlu@mu.edu.tr, Muğla/Türkiye

ÖZ

Tarih boyunca, dünya genelinde mahkum kadınların sayısının erkeklerden fazla olmaması, kadınlar tarafından işlenen suçların şiddet boyutunun erkeklere göre daha az tehditkar olması ve mahkum kadınların sıkıntılarını yeterince belirtmemeleri cezaevlerinin erkek temelli yapılanmasına neden olmaktadır. Birçok ülkede mahkum kadınlar incelendiğinde, genellikle kadınların ataerkil bir düzenden gelmesi, sosyo-ekonomik durumlarının düşük olması ya da eşleri tarafından istismara uğrayan ve mağduriyet yaşayan kadınlar olması göze çarpmaktadır. Ayrıca kadınların birçoğunun mahkumiyet öncesi fiziksel, duygusal ve cinsel şiddete uğradığı gözlenmektedir. Bu durum kadınların suça yönelmesini sağlayarak, hayatları üzerinde büyük bir etki yaratmaktadır. Bunun yanında kadınlar cezaevine girdikten sonra toplumsal damgalanma yaşamakta ve genellikle ebeveyn, kardeş, eş ya da diğer sosyal çevresi tarafından desteğini yitirmektedir. Mahkumiyet sonrası ise kadınların toplumsal yaşama katılmaları da kadınlar açısından karmaşık ve zorlu bir süreçtir. Yerleşim yeri bulma, iş arama, toplumsal damgalama, yeniden partner ya da aile ile yaşama ve kadının anne rolü mahkumiyet sonrası yaşamını sürdürmede engel oluşturan başlıca faktörler arasında yer almaktadır.

Anahtar kelimeler: Kadın, Mahkumlar, Sosyal Stigma

ABSTRACT

Throughout history, the worldwide is not more than men the number of women prisoners, To be less menacing by the size of the crimes of violence committed by women to men and failure to specify adequately the problems of women prisoners are based embodiment of the causes of male prisons. Considering women prisoners in many countries, women usually come from a patriarchal order, are low socio-economic situation or being abused by their partners and victimization women who are outstanding. In addition, many of the women prior conviction of physical, emotional and sexual violence are observed to undergo. In this case, by ensuring that women turn to crime, creating a huge impact on their lives. In addition after entering the prison for women to the social stigma and often live parents, siblings, spouses or other is losing support by the social environment. After conviction, the participation of women in social life is a complex and challenging process for women. Finding a settlement, job search, social stigma, and families living with again, her mother role after conviction are among the main factors that constitute obstacles to survival.

Key Words: Prisoners, Social Stigma, women

1. GİRİŞ

Dünyada geçmişten günümüze yaşanan gelişmelerle birlikte kadınlar iş yaşamında daha fazla bulunmaya başlamıştır. Bununla birlikte farklı sosyal gruplarla tanışmış ve yeni yaşam tarzları kazanmıştır. Kadınların sosyal, ekonomik ve siyasal yaşamda daha fazla yer alması onların şiddet veya saldırganlık ögesi içeren davranışlara daha fazla hedef olmasına neden olmuştur. Bu yaşananların gölgesinde kadın suçluluğu bir sorun olarak tarihten günümüze gelmiştir (Ersen ve ark., 2011). TC Adalet Bakanlığı'nın Ekim 2017 tarihi itibari ile yayınlamış olduğu cezaevlerindeki tutukluların sayılarının cinsiyete göre dağılımı incelendiğinde; toplam erkek tutuklu sayısı 81.969, toplam kadın tutuklu sayısı 4.951 olarak belirtilmiştir (Adalet Bakanlığı, 2017). Kadın suçluluğu incelendiğinde aile içi şiddet, kendini koruma, sosyal yıkım, parçalanma gibi birçok faktörün etkisiyle ortaya çıktığı gözlenmektedir (Ersen ve ark., 2011; Püllüm ve Algun 2012). ABD'de Sheldon ve Eleanor Glueck'in 500 mahkum kadınla yaptıkları araştırma sonucunda, kadınların geçmişte içinde yaşadıkları fiziksel ve maddi koşulların son derece olumsuz olduğu, çoğunun (%80) ailelerinin gelir durumunun düşük olduğu, kalabalık ailelerde büyüdükleri, ebeveyn ilişkilerinin sağlıklı ve ebeveynlerinin eğitim durumlarının düşük olduğu gözlenmiştir. Mahkum erkekler ile kadınların mahkumiyet öncesi yaşamları incelendiğinde, kadınların daha sorunlu bir yaşantıya sahip oldukları ve daha yoğun toplumsal baskıya maruz kaldıkları görülmektedir (Çağlar ve Özkaya, 2003).

2. KADIN MAHKUMLARIN YAŞADIĞI ZORLUKLAR

Dünya geneline bakıldığında cezaevlerinin, kadınlar için, uygun koşullara sahip olmayan yerler olduğu gözlenmektedir. Kadın cezaevi sayısının yetersizliği sonucu kadın suçluları erkeklere göre cezaevlerine yerleştirmek daha zordur. Her şehirde kadın cezaevinin olmaması kadın suçluyu sadece özgürlüğünden değil; ailesinden ve çocuklarından da mahrum bırakmaktadır (Charkoudian ve ark., 2012). Kadınların yaşadıkları şehirden başka bir şehirdeki cezaevine gönderilmesi, ailesinin görüş saatlerine düzenli olarak gelememesi ve kadının çocuklarını daha az görmesine neden olmaktadır. Ayrıca kadına özgü cezaevleri olmadığı için kadınlar erkekler için inşa edilmiş cezaevlerinde kalmaktadır (Erbay ve Tucay, 2010).

Cezaevine gelen kadınların büyük bir kısmını cezaevi öncesi yaşamlarında fiziksel/cinsel şiddete maruz kalmış ve/veya henüz bir tedavi görememiş birçok sağlık sorunu yaşayan bireyler oluşturmaktadır. Bunun sonucunda bazı kadınlar cezaevinde kendilerini daha güvende hissetmektedir. Mahkum kadınların cezaevlerindeki yaşamları mahkumiyet öncesi yaşamlarından çok farklı değildir. Kadının mahkumiyet öncesi yaşamı ile mahkumiyet dönemi incelenirse "bir ev hapsinden diğer ev hapsine" şeklinde olduğu belirtilebilir (Çoban ve Akgün, 2011). Ataerkil ve otoriter bir aile yapısından gelen kadınlar mahkumiyet döneminde de aynı yapı ile yaşamaya devam etmektedir (Kızmaz, 2010).

Ayrıca gebe/çocuklu mahkum kadınların yaşadıkları zorluklar incelendiğinde, anne olmanın sorumluluğu kadınlara çok daha ağır bir yük yüklemektedir. Yasal düzenlemeler anne-bebek etkileşimini bozmayacak şekilde planlanmıştır. Dünyadaki cezaevleri incelendiğinde genellikle çocuklar 9-18 aylık olana kadar anneleri ile beraber cezaevlerinde kalmaktadır. Çocuğun annesi dışında beraber kalabileceği kimsesi olamaması durumunda bu süre 4 yaşa kadar çıkmaktadır (Erbay ve Tucay, 2010; Charkoudian ve ark., 2012). Türkiye'ye bakıldığında ise, ihtiyaçları Adalet Bakanlığı tarafından karşılanan çocuklar, 6 yaşından itibaren annelerinin yanından alınmaktadır. Bunun yanında çocuğun psikolojik olarak zarar görmemesi için 3 yaşından itibaren annesi dışında beraber yaşayabileceği kişiler ya da çocuk esirgeme kurumu ile işbirliği içinde çalışarak bu durumun çözülmesi sağlanmaktadır (Kızmaz, 2010; Luther ve ark., 2011). Cezaevinde kalan çocukların ise bedensel ve ruhsal gelişimlerinin kötü etkilenmemesi konusunda çocuk için gerekli beslenme programları oluşturulmuş ve çocukların gündüzleri infaz kurumu bünyesindeki kreş ve bakımevlerine gönderilmeleri hükme bağlanmıştır. Ancak kanun maddelerinde yer alan bu hükümlerin hayata geçirildiği konusu bir soru işaretidir. Cezaevlerinde çocuklarıyla beraber yaşayan bütün kadınların en büyük sıkıntıları çocuklarının cezaevinde kendilerinden daha fazla ceza çeker durumda olmaları, çocuk olmanın gerektirdiği hiçbir şeye sahip olamamalarıdır (Çoban ve Akgün, 2011).

2.1. Mental Sağlık Durumları

Mahkumlar farklı sağlık sorunları ile ceza evine girmektedir. Bunun yanında özellikle stres, anksiyete gibi durumlar mahkumların fiziksel ve psikolojik sağlık durumlarının daha da kötüleşmesine neden olmaktadır. Kadınların çoğu (%60) mahkumiyetin ilk haftasında yüksek düzeyde stres sergilerken, %50'si de altı ay sonra bile fizyolojik stres yaşamaya devam etmektedir. Yapılan çalışmalarda mahkumiyetin başlangıcındaki depresyon düzeyi ile altı ay sonraki kilo alımı arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Keaveny ve Zauszniewski yaptığı kadın mahkumların psikolojik iyilik araştırmasında, mahkumiyeti olmayan kadınlarla mahkum kadınları karşılaştırmıştır. Araştırma sonucuna göre, kadın mahkumların depresyon ve anksiyeteyi

diğer gruba göre çok yüksek düzeyde (%90) yaşadıkları bildirilmiştir (Keaveny ve Zauszniewski, 1999). Literatüre bakıldığında, kadın suçluların mental sorunlarının genel popülasyondan 5 ile 10 kat fazla olduğu gözlenmiştir. Avrupa ülkelerinde mahkum kadınlar incelendiğinde, kadınların psikotik sorunları %5, depresyon ya da anksiyete bozuklukları %25 olarak belirtilmiştir (Andreoli ve ark., 2014). 24 ülkeyi içeren geniş örnekleme sahip bir çalışmada ise kadın tutukların %4'ünün psikotik sorunları olduğu belirlenmiştir (Fazel ve Seewald, 2012). Avusturalya'da kadın mahkumlarla ilgili yapılan bir çalışma sonucuna göre kadınlarda en fazla (%71-90 oranlarında) madde bağımlılığı, depresyon, anksiyete, kişilik bozuklukları, şizofreni tanılarını içeren psikiyatrik hastalıklar görülmüştür (Lewis ve Hayes, 1997).

2.2. Damgalama

Dünyada cezalandırma sistemleri toplumsal gelişmeler ışığında değişmiş olsa da “suçlu” bireye bakış açısı değişmemiştir. Kadın açısından bakıldığında, kadının tekrar topluma karışmaya çalıştığı, yeni bir kimlik arayışı içinde olduğu dönemde bu davranış kadın için damgalanmış, örselenmiş bir yaşam anlamına gelmektedir (Ünal, 2012). Toplum tarafından damgalamaya uğramış kadınlar sosyal çevrelerinde daha az kabul görmekte ve daha az istenilir olmaktadır. Mahkumiyet durumunun aile veya sosyal yaşantıya zarar vermesi kadınlarda yalnızlık ve psikolojik sorunlara neden olabilmektedir. Bunun sonucu olarak kadının bütün toplumsal kurumlarla, değerlerle ve normlarla ilişkisi bozulabilmektedir. Kadının önceki sosyal konumu ve kimliğinin olmaması o kişiyi yeniden suça yönlendirebilmektedir (Timurturkan ve ark., 2017). Dışlanma, damgalanma, ötekileştirme gibi toplumun yarattığı olumsuz etkiler kadınlarda sosyo-kültürel ve ekonomik yaşamının yitirilmesine neden olabilmektedir. Bunun yanında mahkumiyet sonrası yaşanan sosyal, ekonomik ve psikolojik sorunlar kişilerin benlik saygısının yeniden kazanılması döneminde zorluklar oluşturabilmektedir. Yavuz'un 2016 yılında yapmış olduğu çalışma sonucuna göre, bireyler mahkumiyet sonrası yaşamlarında “suçlu, tehlikeli, eski mahkum” olarak toplum tarafından damgalamaya uğradıkları belirlenmiştir (Yavuz, 2016). Ayrıca suçlu olarak toplumsal damgalamaya uğrayan kadın, sosyal olarak belirlenmiş, tanımlanmış rollerini, bireysel benlik algısını ve toplumsal kimliğini yeniden inşa etmek durumunda kalmaktadır. Kadınlar çoğunlukla iş veya sosyal ortamda mahkumiyet durumunu gizlemektedir. Bu durum zamanla aile ve özel ilişkilerine zarar verebilmektedir. Ancak tüm bu sorunlara rağmen hükümlü kadınların psikolojik, ekonomik anlamlarda yine de en fazla aile ve yakın çevreden destek aldıkları gözlenmiştir. Becker'in yapmış olduğu çalışmasında mahkumlar damgalamayı toplumsal düzenin ve toplumsal yargıların sonucu olarak görmekte ve kendilerini, kurban, suça itilmiş olarak algılamaktadır (Ünal, 2012). Timurturkan ve ark.'nın yapmış oldukları çalışma sonucuna göre mahkumiyet sonrası kadınların toplumsal destekten uzak olmaları; kadının kendini soyutlamasına, toplumla bütünleşememesine, yurttaşlık bilincinin yitirilmesine ve tekrar suça yönelmesine neden olabilmektedir (Timurturkan ve ark., 2017).

2.3. Mahkumiyet Sonrası Yaşam

Kadınların mahkumiyet dönemi ve sonrası yaşadığı zorluklar incelendiğinde, kadınların toplumsal hayata katılmada da bazı engelleri olduğu görülmektedir. Bu engellerin anlaşılabilmesi için öncelikle mahkum kadınların profilleri incelenmeli ve mahkumiyet öncesi sorunlarını gözlemek gerekmektedir. Literatüre bakıldığında bu bağlamda iki temel yaklaşımla karşılaşılmaktadır. Bu yaklaşımlardan ilki gerilim kuramıdır. Diğer yaklaşım ise feminist kuramdır (Darcan, 2014).

2.3.1. Genel Gerilim Teorisi

Bu yaklaşım çeşidinde kadın ve erkeklerin yaşamları boyunca karşılaştıkları gerilim ve stresin üstesinden gelebilme durumunun farklı olduğu belirtilmektedir. Bu teoride karşılaşılan gerilim ve stres bireyde öfkenin artmasına neden olur. Bu öfke de bireyi suça ya da hayal kırıklığı ve yoksunluk halinin yoğun yaşanmasına sevk eder. Kadın mahkumiyetini genel gerilim teorisi ile karşılaştırıldığında öncelikle kadınların yaşadıkları gerginlik durumlarına bakılmalıdır (Agnew, 2001). Literatür incelendiğinde başarısız ve kötü ilişkiler kadınlar için önemli bir gerginlik sebebidir. Bu ilişki türleri kadınların suça yönelmesine olanak sağlar. Genel olarak topluma bakıldığında, daha önce suç davranışı sergilemiş olan kadının suça karışma ihtimali herhangi bir suça karışmamış kadına göre daha yüksektir (Darcan, 2014).

2.3.2. Feminist Kuram

Bu yaklaşım kadın suçluluğunu anlamada cinsiyet temelli bir bakış açısıdır. Bu bakış açısı, bir kadını suça yönlendiren faktörleri anlamada ve mahkumiyet sonrası toplumsal sınırlar içinde hayatlarını incelemeye önemli bir unsurdur (Gottschalk, 2009). Bu kurama göre kadını suça yönelten neden, sosyal baskıdan kurtularak ataerkil düzen içerisinde kendisini erkek figüründen korumaya çalışmaktır. Feminist teoriler

kadınların bu durumunun; toplumda ataerkil aile yapısının devam etmesi ve uygulanan politikaların negatif ayrımcılık yapması sonucu meydana geldiğini savunmaktadır (Gido ve Dalley, 2009).

Feminist yaklaşımda savunulan başka bir ayrıntı da kadınların uyguladığı şiddetin erkeklerden farklı olduğudur. Kadınların uyguladığı şiddetin arkasında genellikle kendisini müdafaa etmek yer almaktadır. Bunun yanında kadınların geçmişinde travma ve mağduriyet yaşamaları da onları suça yönlendiren bir başka basamaktır (Bloom ve Cavington, 2008; Gido ve Dalley, 2009). Fiziksel, duygusal ve cinsel istismar ile madde kullanımı kadın mahkumların geçmişinde oldukça yaygın görülen faktörlerdir. Kadınların mahkumiyet öncesi durumları incelendiğinde, %80'i cinsel istismar veya aile içi şiddet yaşamıştır. Ayrıca bu kadınların çoğunun sosyo-ekonomik düzeyi düşüktür (McDaniels-Wilson ve Belknap, 2008; Currie ve Widow, 2010; Boden, Horwood ve Fergusson, 2007).

Kadınlar mahkumiyet sonrası ilk olarak temel ihtiyaçlarını karşılamak adına yaşayacak yer bulmak ister. Yaşayacak yer bulma konusunda kadınlar erkeklere göre daha zor durumdadır. Mahkumiyet sonrası yeniden eski partneri veya ailesi ile kalmak zorunda olan kadınlar aile içi şiddeti yeniden yaşayabilmektedir. Bu durum da kadınları yeniden suça yönlendiren durumlar arasındadır (Darcın, 2014). Bunun yanında mahkumiyet sonrası kadınlar eğitimsizlik, cinsiyet eşitsizliği veya suç geçmişi sonucu toplumsal damgalama yaşaması nedeniyle iş bulma konusunda da zorluklar yaşar. Ayrıca suç geçmişi olan kadınların daha az iş deneyimi ve bakmakla yükümlü olduğu bir ailesinin olması bu kadınların daha az ücret beklentisi olmasına neden olmaktadır (Gido ve Dalley, 2009). Bunun yanında çocuklarına yeniden anne olabilmek ve onların bakımını üstlenmek ister. Annelik kavramı, kadınların mahkumiyet sonrası hayatını etkileyen bir başka unsurdur. Mahkumiyet sonrası kadın çocuğunun velayetini alabilmek için yeni bir yaşam ortamı hazırlamak zorundadır. Bunun için yeni bir işe ihtiyaç duymaktadır. Bu birbirleriyle ilişkili zorluklar kadının uyum sürecinde baş etme başarısını kısıtlayarak, stres ve gerilime neden olabilmektedir (Gido ve Dalley, 2009; Gottschalk, 2009).

Sonuç olarak, kadınların mahkumiyet dönemi ve sonrasında durumlarının düzeltilebilmesi ve toplumsal hayata alışma dönemlerinin iyileştirilmesi için öncelikle kadınların sorunlarının belirlenmesi ve çözüme ulaştırılması gereklidir. Kadınların sosyo-ekonomik, psikolojik ve fizyolojik durumlarının iyileştirilmesi yetiştirdiği çocuklarına yansır ve bu durum toplum için sağlıklı nesiller yetiştirilmesini sağlamaktadır (Darcın, 2014).

KAYNAKLAR

Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifleri Genel Müdürlüğü Kurumları 02.10.2017 tarihli istatistik verileri, <http://www.cte.adalet.gov.tr/> erişim tarihi: 05.03.2018.

Agnew, R. (2001). "Building on the Foundation of General Strain Theory: Specifying The Types of Strain Most Likely to Lead to Crime and Delinquency", *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 5:319-361.

Andreoli, S.B.; Santos, M.M., Quintana, M.I., Ribeiro, W.S., Blay, S.L., Taborda, J.G.V. (2014). "Prevalence of Mental Disorders among Prisoners in the State of Sao Paulo, Brazil", *Plos One*, 9(2):1-7.

Boden, J.M.; Horwood, L.J. & Fergusson, D.M. (2007). "Exposure to Childhood Sexual and Physical Abuse and Subsequent Educational Achievement Outcomes", *Child Abuse and Neglect*, 31:1101-1114.

Bloom, B., Covington, S. (2008). "Addressing the Mental Health Needs Of Women Offenders". (Eds. R., Gido, L. Dalley), *Women's Mental Health Issues Across the Criminal Justice System*, ss. 124-132, Columbus, OH: Prentice Hall.

Charkoudian, L.; Cosgrove, B.L., Ferrel, D.P. & Flower, S.M. (2012). "The Role of Family and Pro-Social Relationships Reducing Recidivism", *Corrections Today*, 74(4):94-97.

Currie, J. & Widow, C. (2010). "Long-term Consequences of Child Abuse and Neglect on Adult Economic Well-Being", *Child Maltreat*, 15,111-120.

Çağlar, A. & Özkaya, M. (2003). "Türkiye'de Kadın Mahkumlar, İzmir, Muğla ve Ödemiş Cezaevleri", *Akademik Araştırmalar Dergisi*, 13:103-134.

Çoban, İ.A. & Akgün, R. (2011). "Ankara Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda Kalan Kadın Hükümlülerin Psikososyal Durumlarının Saptanması Ve Sosyal Desteklerinin Belirlenmesi", *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 22(2):63-78.

- Darcan, E. (2014). “Kadın Mahkumların Cezaevinden Çıktıktan Sonra Toplumsal Hayata Katılmada Yaşadıkları Zorluklar”, Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 32:87-111.
- Erbay, E. & Tuncay, T. (2010). “İnsan Hakları Güçlendirme Yaklaşımı Temelinde Bir Değerlendirme”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, 1(3):147-162.
- Ersen, H.; İlnem, M.C., Havle, N., Yener, F., Karamustafaloğlu, N. & İpekçioğlu D. (2011). “Suç İşlemiş Kadınların Sosyodemografik Özellikleri, Anne-Baba Tutumları Ve Öfke İfade Biçimlerinin Değerlendirilmesi”, Klinik Psikiyatri, 14:218-229.
- Fazel, S. & Seewald, K. (2012). “Severe Mental İllness in 33588 Prisoners Worldwide: Systematic Review and Meta-Regression Analysis”, Br J Psychiatry, 200:364-373.
- Gido, L.R. & Dalley, L. (2009). Women's Mental Health Issues Across The Criminal Justice System, 1st Edition. New Jersey: Pearson.
- Gottschalk, L.H. (2009). “Transgendering Women’s Space: A Feminist Analysis of Perspectives”, Australian Women’s Studies International Forum, 32:167-178.
- Keaveny, M.E. & Zauszniewski, J.A. (1999). “Life Events and Psychological Well-Being in Women Sentenced to Prison”, Issues in Mental Health Nursing, 20:73-89.
- Kızmaz, Z. (2010). “Cezaevine Girme Sıklığına Göre Suçlular: Karşılatırmalı Bir Araştırma”, Journal of New World Sciences Academy, 5(4):571-607.
- Lewis, K. & Hayes, S. (1997). “Health of Women Ex-prisoners”, Psychiatry, Psychology and Law, 4(1):55-64.
- Luther, J. B.; Reichert, E.S., Holloway, E D., Roth, A.M. & Aalsma, M.C. (2011). “An Exploration of Community Reentry Needs and Services for Prisoners: A Focus on Care to Limit Return to High – Risk Behavior”, AIDS Patient Care and STDs, 25 (8):475-481.
- McDaniels-Wilson, C. & Belknap, J. (2008). “The Extensive Sexual Violation and Sexual Abuse Histories of Incarcerated Women”, Violence Against Women, 14(10): 1090-1127.
- Püllüm, E. & Algun, Z.C. (2012). “Kadın Mahkumlarda Yaşam Kalitesi ve Dengenin Değerlendirilmesi”, Fizyoter Rehabil, 23(3):119-124.
- Timurturkan, M.; Demez, G., Kart, E., Ertan, C., Cankurtaran, S. & Aktin, S. (2017). “Hükümlü Olmanın Sosyal Tezahürleri: Sosyal Dışlanma, Damga ve Suç”, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 9(2):138-157.
- Ünal, H. (2012). “Sapma ve Suç”. (Ed. Tuna M.), Sosyolojiye Giriş, ss. 326-348, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Yavuz, H.A. (2016). “Türkiye’de Denetimli Serbestlik Mümkün Müdür? Dünü, Bugünü Ve Yarınıyla Türk Ceza Adalet Sisteminde Denetimli Serbestlik”. (Ed. Deniz Özyörük), Türkiye’de Denetimli Serbestlik 10. Yıl Uluslar Arası Sempozyumu Bildiri Kitabı, ss. 1-25, Adalet Bakanlığı Ceza Ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü, Atalay Matbası, Ankara.